

רשימות

בפרשת השבוע

וירא

פרק י"ח פסוק א'

כחם היום

רש"י: הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים. ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים.

פירוש: שאם לא היה מוציא את החמה מנרתיקה, היו באים אליו הרבה אורחים והיה עליו הדבר לטורח, ובפשטות לומדים שהיה מצטער מהעובדה שלא באו אליו אורחים כי הוא צריך את המצוה הזאת בשבילו, כיון שהורגל בהרבה אורחים, והמצוה הזאת חסרה לו.

על פירוש זה קשה איך ביקור של שלושה מלאכים בדמות ערביים [וגם עם חשש עבודה זרה], מספיק להסיר את צער אברהם אבינו, שכנראה היה רגיל ביותר אורחים?

י"ל שהצער של אברהם אבינו היה שונה ממה שאמרנו, וצערו היה שחשב שבעקבות החום הרב השורר בחוץ, כנראה האנשים עוברי האורח נמצאים באיזה מקום באמצע הדרך בחום הגדול הזה וללא אש"ל [אכילה שתיה לינה], ועליהם הוא מיצר, ואינם יכולים להמשיך בדרכם מפני החום, וזה עיקר דאגתו, ולא על עצמו שאין לו אורחים, וכן אפשר לדייק גם בלשון רש"י "ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים", היו אורחים, אבל הם לא באו אליו בגלל החום, יצאו מהבית לפני הרבה זמן כמנהגם, לפני החום הגדול, וכנראה נמצאים באמצע המדבר ללא אש"ל, ומצבם לא טוב בגלל החום הכבד, ועל כך הצטער, ועכשיו שהגיעו אליו האורחים הגם שהם רק שלושה, אבל רואה הוא שאורחים יכולים ללכת ממקום למקום, ויכולים לקבל אכילה שתיה לינה במקומות אחרים, ממילא אינו מצטער יותר.

דיוק זה מתאים לפי הסוברים שעיקר מצות הכנסת אורחים היא דבר ראשון דאגה לאורח עצמו, שיהיה לו את כל צרכיו במקום שבו הוא נמצא, ולא דאגה לעצמי שיהיה לי אורחים, ואקיים מצות הכנסת אורחים.

פרק י"ט פסוק ד'

כל העם מקצה

רש"י: מקצה העיר עד הקצה, שאין אחד מוחה בידם, שאפילו צדיק אחד אין בהם.

קשה אולי היו שם צדיקים, אך הם פחדו למחות מפני רשעותם של אנשי סדום, כמו שמצינו לעיל ברש"י [י"ח כ"א] את המעשה עם ריבה אחת, שהרגוה במיתה משונה על שנתנה מזון לעני?

אלא י"ל שהראיה היא מזה שכולם הגיעו סביבות הבית, שאם היה שם צדיק והוא פחד למחות, הרי יכל להישאר בבית ולומר שהוא חולה וכדומה, ואז לא היו עושים לו כלום, ואם בכל זאת כולם הגיעו סביבות

גודל גדול? ונראה שבודאי היה שם משתה גדול, אך אצל אברהם אבינו עיקר חשיבות הסעודה הוא לפי סוג האורחים, ולא לפי גודל הסעודה, והאורחים החשובים הוא הדבר שנותן חשיבות לסעודה, אך עדיין צריך עיון לגבי גדולי הדור, מילא שם ועבר היו גדולי הדור כיון שהיו בעלי שם ביראת שמים, שהיה להם בית מדרש, כמו שמואב שרבה הלכה לשאול בבית מדרשם של שם ועבר, וכן יעקב אבינו למד אצל [שם ו] עבר בישיבה [בראשית לז, ג], ולכן הזמינם לסעודה, [י"ל שנקרא בשם "ישיבה" על שם שמתעכבים שם ללמוד תורה, כמו שרש"י מביא בשמות ב' ט"ו "וישב בארץ מדין, נתעכב שם, כמו וישב יעקב", בדומה לנאמר במהרי"ל בהלכות חג הסוכות (ב) שהברכה לישיבה בסוכה הוא לא על שם הישיבה על כסא בסוכה, אלא על שם ההתעכבות בסוכה ל' עכבה, וכמו שנאמר בפסוק (דברים א מו) "ותשבו בקדש ימים רבים", ולכן לא יעמוד ואחר כך ישב בברכת לישיבה בסוכה, עוד י"ל שנקרא ישיבה על שם מעשה הישיבה על הכסא, שכן דרך אדם לישיב כשצריך להתרכז בדבר מסוים, וכך היא גם דרך קביעות, וכך הם דברי רבא בגמרא מגילה (כא.), ועיין שם עוד כל הסוגיא בענין ישיבה או עמידה בעת לימוד התורה], אך צריך להבין מדוע אברהם אבינו הזמין את אבימלך, שאמנם היה מלך פלישתים, אך הוא הרי לקח ממנו את שרה אשתו, וגם אמר עליו ועל מדינתו "רק אין יראת אלוהים במקום הזה והרגוני", אם כן מדוע הזמין אותו [והמדרש מכנה את אבימלך בתואר רשע, שמות רבה פרשה כ' א', אך הרמב"ן סובר שהיה אדם כשר]? אלא רואים מכאן שלפעמים צריך להזמין אנשים מפורסמים וידועים לסעודה, אפילו שהם לא גדולים בתורה ויראת שמים, [וצ"ל ששם ועבר לא הסבו ביחד עם אבימלך אלא אכלו בנפרד, או רק ישבו שם ביחד ולא אכלו, עיין סנהדרין כג. , ופסחים קיד. בתוס' שם], כי הם בעלי שררה, ועל ידי כך אפשר יהיה לקרבתם ואפילו לכרות איתם ברית, כמו שאכן קרה כמואב בסוף הפרק [פסוק כ"ב], ובגלל ברית זו יכל יצחק אבינו ללכת אליו בימי הרעב השני. [אך לפי היש מפרשים המובא בפירוש החזקוני (כ"ב א') כריתת הברית עם אבימלך היה שלא ברשות הקב"ה].

משתה גדול

רש"י: שהיו שם גדולי הדור, שם ועבר ואבימלך.

פירוש: שנקרא משתה גדול על שם גדולי הדור שהיו שם. וקשה, אולי פירוש הפסוק הוא כפשוטו, שהיה משתה גדול? ונראה שבודאי היה שם משתה גדול, אך אצל אברהם אבינו עיקר חשיבות הסעודה הוא לפי סוג האורחים, ולא לפי גודל הסעודה, והאורחים החשובים הוא הדבר שנותן חשיבות לסעודה, אך עדיין צריך עיון לגבי גדולי הדור, מילא שם ועבר היו גדולי הדור כיון שהיו בעלי שם ביראת שמים, שהיה להם בית מדרש, כמו שמואב שרבה הלכה לשאול בבית מדרשם של שם ועבר, וכן יעקב אבינו למד אצל [שם ו] עבר בישיבה [בראשית לז, ג], ולכן הזמינם לסעודה, [י"ל שנקרא בשם "ישיבה" על שם שמתעכבים שם ללמוד תורה, כמו שרש"י מביא בשמות ב' ט"ו "וישב בארץ מדין, נתעכב שם, כמו וישב יעקב", בדומה לנאמר במהרי"ל בהלכות חג הסוכות (ב) שהברכה לישיבה בסוכה הוא לא על שם הישיבה על כסא בסוכה, אלא על שם ההתעכבות בסוכה ל' עכבה, וכמו שנאמר בפסוק (דברים א מו) "ותשבו בקדש ימים רבים", ולכן לא יעמוד ואחר כך ישב בברכת לישיבה בסוכה, עוד י"ל שנקרא ישיבה על שם מעשה הישיבה על הכסא, שכן דרך אדם לישיב כשצריך להתרכז בדבר מסוים, וכך היא גם דרך קביעות, וכך הם דברי רבא בגמרא מגילה (כא.), ועיין שם עוד כל הסוגיא בענין ישיבה או עמידה בעת לימוד התורה], אך צריך להבין מדוע אברהם אבינו הזמין את אבימלך, שאמנם היה מלך פלישתים, אך הוא הרי לקח ממנו את שרה אשתו, וגם אמר עליו ועל מדינתו "רק אין יראת אלוהים במקום הזה והרגוני", אם כן מדוע הזמין אותו [והמדרש מכנה את אבימלך בתואר רשע, שמות רבה פרשה כ' א', אך הרמב"ן סובר שהיה אדם כשר]? אלא רואים מכאן שלפעמים צריך להזמין אנשים מפורסמים וידועים לסעודה, אפילו שהם לא גדולים בתורה ויראת שמים, [וצ"ל ששם ועבר לא הסבו ביחד עם אבימלך אלא אכלו בנפרד, או רק ישבו שם ביחד ולא אכלו, עיין סנהדרין כג. , ופסחים קיד. בתוס' שם], כי הם בעלי שררה, ועל ידי כך אפשר יהיה לקרבתם ואפילו לכרות איתם ברית, כמו שאכן קרה כמואב בסוף הפרק [פסוק כ"ב], ובגלל ברית זו יכל יצחק אבינו ללכת אליו בימי הרעב השני. [אך לפי היש מפרשים המובא בפירוש החזקוני (כ"ב א') כריתת הברית עם אבימלך היה שלא ברשות הקב"ה].

עוד י"ל שמידת הכרת הטוב של אברהם אבינו שגר במדינתו והיה זה על פי הזמנתו של אבימלך "הנה ארצי לפניך", מידה זו גוברת על הכל, ומחייבת שיזמין את אבימלך [עיין גם מה שכתבנו לקמן כ"ו ל"].

פרק כ"א פסוק י"ד

ותלך ותתע

רש"י: חזרה לגלולי בית אביה.

אברהם אבינו שלח את הגר ואת בנה מביתו ומיד לאחר מכן נאמר "ותלך ותתע" שחזרה לעבודה זרה מבית אביה.

יש ללמוד מכאן לימוד גדול שאפילו שהגר היתה גרה בבית אברהם אבינו הרבה שנים, ושלחו אותה מבית מלך מצרים להיות אצלם, כדי להדבק בדרכיהם [בראשית טז, א] שאמרו מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר, וגם זכתה להידבק בגוף קדוש כאברהם אבינו, בכל זאת ברגע שעזבה את בית אברהם אבינו את מקור הקדושה, מיד ותלך ותתע בעבודה זרה, שחזרה לעבודה זרה שהיתה רגילה מבית אביה, מכאן רואים עד כמה צריכים להיות דבוקים כל הזמן למקור הקדושה ולא לעזוב אפילו לקצת זמן.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com